

Invandring och integration i svensk opinion

Hur formas värderingar och verklighetsuppfattningar?

Anders Westholm

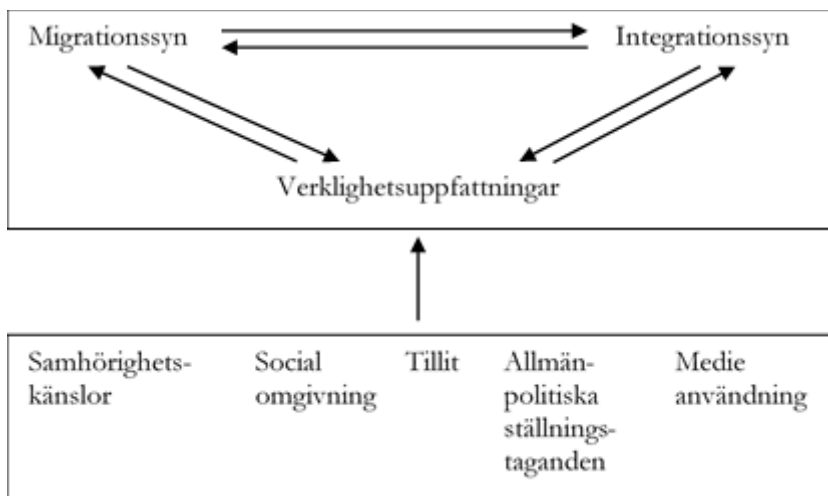
De senaste åren har frågor som rör invandring och integration legat högt på den politiska dagordningen. Den centrala ställning dessa frågor numera intar i såväl i den offentliga debatten som i fråga om den vikt befolkningen tillmäter dem gör det till en angelägen uppgift att söka förstå hur värderingar och verklighetsuppfattningar i migrationsrelaterade frågor formas och utvecklas. Delmi-rapporten *Invandring och integration i svensk opinion: Hur formas värderingar och verklighetsuppfattningar?* bidrar till kunskapsutvecklingen på detta viktiga fält. Författare och huvudansvarig forskare för projektet är Anders Westholm, professor emeritus i statskunskap vid Uppsala universitet.

Syfte och frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med denna rapport är att undersöka sambandet mellan migrationsrelaterade verklighetsuppfattningar och värderingar. Närmare bestämt är det tre olika typer av egenskaper som rapporten söker förklara: uppfattningar om invandringens effekter, synen på invandringens omfattning, samt synen på integration. Med "uppfattning" avses här en verklighetsuppfattning, det vill säga en uppfattning om hur något är. Med "syn på" avses i stället en värdering, det vill säga ett ställningstagande till hur något bör vara.

En central utgångspunkt för rapporten är att värderingar och verklighetsuppfattningar inte kan antas vara isolerade från varandra utan tvärtom uppvisar ett inbördes orsakssamband. En viktig del av analysen handlar därför om hur dessa påverkar varandra. Vid sidan av nämnda värderingar och verklighetsuppfattningar uppmärksammas även fem kompletterande typer av förklaringsfaktorer nämligen samhörighetskänslor, social omgivning, tillit, allmänpolitiska ställningstaganden, samt medieanvändning. I figur 1 nedan redovisas de olika faktorerna och tänkbara orsakssamband.

Figur 1. Tänkbara orsakssamband mellan verklighetsuppfattningar, migrationssyn och integrationssyn samt kompletterande förklaringsfaktorer

Metod

Rapporten baseras på en panelundersökning i tre steg genomförd med hjälp av så kallade webbenkäter med ett slumpmässigt urval av den i Sverige bosatta befolkningen i åldern 18–80. Undersökningen genomfördes under perioden 2016–2019 med drygt ett års mellanrum mellan varje panelvåg.

Enkätfrågor som ligger till grund för undersökningen

Uppfattningen av invandringens effekter inkluderar frågor som rör invandringens effekter på olika områden, som ekonomi, kultur, tillit,

arbetsmarknad, välfärdsstat och kriminalitet. Frågorna kring *synen på invandring* mäter hur stor omfattningen av olika typer av invandring bör vara enligt de svarande. *Synen på integration* inkluderar ett flertal olika aspekter, som i vad mån invandrade bör anpassa sig till svenska seder och bruk i fråga om barnuppfostran, jämställdhet, klädsel och firandet av högtider, synen på inföddas rättigheter jämfört med invandrades samt synen på diskriminering av invandrade.

Frågorna om *Samhörighetskänslor* handlar om vilka känslor av samhörighet de svarande hyser gentemot människor födda i olika delar av världen. *Social omgivning* behandlar andelen personer med utländsk bakgrund i såväl den sociala omgivningen i vidare bemärkelse (boende, skola och arbetsliv) som i den snävare umgängeskretsen. Frågorna om *tillit* handlar om tilliten till olika samhällsinstitutioners förmåga att hantera frågor rörande migration och etnisk integration, om tilliten till människor i allmänhet och om tilliten till infödda jämfört med invandrade. *Allmänpolitiska ställningstaganden* handlar om de svarandes partisympatier och självplacering på vänster-högerskalan. *Medieanvändning* inkluderar frågor om tid ägnad åt att följa samhällsfrågor och politik i media, hur stor del därav som ägnas åt migrationsrelaterade frågor specifikt samt om användningen av traditionella jämfört med alternativa media.

Samband mellan de värderingar och verklighetsuppfattningar analysen söker förklara

I tre fall vittnar resultaten om att sambandet mellan de egenskaper rapporten söker förklara är ömsesidigt snarare än enkelriktat och därmed bildar en självförstärkande cirkel. Det gäller till att börja med relationen mellan uppfattningen om invandringens effekter och synen på hur stor flykting- och anhöriginvandringen bör vara. Sambandet är positivt i båda orsaksriktningarna, det vill säga uppfattningen att invandringen har en gynnsam inverkan på det svenska samhället står i samklang med åsikten att invandringens omfattning bör bibehållas eller ökas.

Ytterligare ett exempel på en självförstärkande cirkel är sambandet mellan synen på i vad mån invandrade bör anpassa sig till svenska seder och bruk i fråga om klädsel och firandet av högtider å ena sidan, och synen på diskriminering av invandrade å den andra. Sambandet är även här positivt i

båda orsaksriktningarna, det vill säga starkare krav på anpassning hänger samman med en större acceptans för diskriminering.

Ett tredje och sista exempel är sambandet mellan synen på hur stor flykting- och anhöriginvandringen bör vara och synen på invandrades rättigheter. Sambandet är i detta fall negativt i båda orsaksriktningarna, det vill säga en restriktiv syn på flykting- och anhöriginvandring är förknippad med inställningen att infödda bör ges företräde framför invandrade. En restriktiv syn på invandringens omfattning leder därtill till högre krav på anpassning hos invandrade till svenska seder och bruk i samtliga avseenden, dock utan någon effekt i omvänd riktning.

Betydelsen av andra förklaringsfaktorer

Samhörighetskänslor. Resultaten ger inga tydliga belägg för att samhörighetskänslor har betydelse för synen på invandring eller därtill knutna verklighetsuppfattningar. Däremot pekar resultaten på att samhörighetskänslor med människor födda i Mellanöstern eller Afrika leda till lägre krav på att invandrade skall anpassa sig till svenska seder och bruk i fråga om barnuppfostran och jämställdhet, starkare stöd för invandrades rättigheter i jämförelse med inföddas och lägre acceptans för diskriminering av invandrade. I det förstnämnda fallet har även samhörighetskänslor med infödda en effekt i motsatt riktning.

Social omgivning. En hög andel personer med utländsk bakgrund i den sociala omgivningen leder enligt analysen till lägre krav på att invandrade skall anpassa sig till svenska seder och bruk i fråga om barnuppfostran och jämställdhet. Det personliga umgänget med personer med utländsk bakgrund är av större betydelse men effekten går här i motsatt riktning. De som i högre utsträckning umgås med personer med utländsk bakgrund tenderar att ställa större krav på anpassning i fråga om barnuppfostran och jämställdhet, vara mer restriktiva till invandring och se mer negativt på invandringens effekter.

Tillit. Resultaten visar att hög tillit till människor i allmänhet påverkar synen på invandringens omfattning i positiv riktning. Men högre förtroende för infödda jämfört med invandrade ger upphov till en mer negativ syn på invandringens effekter och större acceptans för diskriminering. Tilliten till olika samhällsinstitutioners förmåga att hantera frågor rörande migration och etnisk integration saknar påvisbar effekt.

Allmänpolitiska ställningstaganden: Självplacering på vänster–högerskalan visar sig endast ha en urskiljbar effekt när det gäller synen på invandringens omfattning där de som står till höger tenderar att bli mer restriktiva. På ett undantag när (acceptans för diskriminering av invandrare) bidrar inte heller sympatier med Sverigedemokraterna till att driva anhängarnas ställningstaganden inom migrations- och integrationsområdet i bestämd riktning.

Medieanvändning: Medieanvändning visar sig, överraskande nog, ha starkare effekter på värderingar än på verklighetsuppfattningar. Ett annat övergripande resultat är att personer som ägnar mycket tid åt att följa nyheter om migration och integration och/eller anser området vara av stor vikt tenderar att bli mer restriktiva i sin syn på invandringens omfattning, ställa större krav på invandrades anpassning till svenska seder och bruk och ge ökat stöd för inföddas rättigheter framför invandrades.

Avslutande kommentarer

Detta är inte en typ av rapport som i sig själv ger underlag för några direkta policyrekommendationer. Resultaten förtjänar inte desto mindre att uppmärksammas vid allt reformarbete som i vid mening berör invandring och/eller etnisk integration och där effekten på opinionsbildningen i sådana frågor bör beaktas oavsett om den är en del av målsättningen eller en tänkbar bieffekt.

Vad rapporten därtill tillhandahåller är ett korrektiv gentemot föreställningar och påståenden om opinionsbildningen i migrationsrelaterade frågor som saknar empiriskt stöd. Förhoppningen är att denna rapport i det avseendet skall ge ett inte oväsentligt bidrag till alla dem som undrar över och diskuterar vad som formar värderingar och verklighetsuppfattningar på det migrationspolitiska området. Sådana undringar och diskussioner är på intet sätt begränsade till forskarvärlden utan återfinns överallt i vårt samhälle, i det privata såväl som offentliga rummet.

Invandring och integration i svensk opinion Hur formas värderingar och verklighetsuppfattningar?

Anders Westholm

Delmi Policy Brief 2022:5
Stockholm 2022
ISBN 978-91-89701-05-2

Författarna ansvarar själva för innehåll slutsatser och policyrekommendationer

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17